

KOSZOVÓ AZ 1960-AS ÉS '70-ES ÉVEKBEN
ALBÁNIA ÉS JUGOSZLÁVIA KERESZTTÜZÉBEN

ETHEM ÇEKU*

(Kivonat) A cikk célja, hogy bemutassa Koszovó helyzetét az 1960-as és '70-es években összefüggésben az akkori Jugoszlávia és Albánia közötti feszült viszonyal. Az időszak különös fontosságú, mivel ekkor alakultak ki Koszovó autonóm intézményei. A kutatás alapjaiként használja az albán, szerb és nemzetközi történelmi kutatások kortárs elemzéseit, illetve a legfrissebb amerikai, orosz, szerb és albán forrásokat. Az albán tudományos álláspont szerint a két állam közötti ellentét oka egyrészt a hidegháború során tapasztalt általános nemzetközi feszültségben fedezhető fel, különösen a két szemben álló tábor, a keleti és a nyugati, közötti ellentétben. Másrészt, azonban közrejátszottak az akkor Jugoszláviában végbemenő belső változások is, amelyek felkeltették az albán állam érdeklődését. Mind az előbukkanó másodfokú források, a Koszovóban végbemenő belső változások, a politikai felmérések, és mind a Tiranából és Pristinából kiinduló kulturális és tudományos tanulmányok azt mutatják, hogy a végbemenő változások mind nemzeti minta alapján történtek. Mindazonáltal, ez nem akadályozta meg a jugoszlávokat és albánokat abban, hogy a koszovói történéseket felhasználják nemzetközi propagandájukban, mint a jó szomszéd albánok, és a kisebbség politikai és kulturális felvirágzását elősegítő jugoszláv állam. A valóságban mindebből a koszovói albánok húzták a legnagyobb hasznot, hiszen nem elég, hogy létrehozhatták saját politikai, gazdasági, oktatási, kulturális és szociális intézményeiket, de nemzeti öntudatuk is sokat erősödött, aminek köszönhetően 1981-ben megkezdődött a visszaszámlálás Jugoszláv Szövetségi Köztársaság utolsó napjaiig.

Kulcsszavak: Koszovó, Albánia, Jugoszlávia, nemzetközi kapcsolatok, politikai, gazdasági, oktatási és kulturális helyzet, albánokat

A tanulmány vázlatja:

Albán-jugoszláv viszony a nemzetközi kapcsolatok tükrében

Albánia hozzáállása az 1960-as évekbeli koszovói politikai mozgalomhoz

Albánia és a Koszovói Köztársaság alapítása

Koszovói nemzeti mozgalom és a bizalmatlan Albánia

Albánia hozzáállása az 1970-es évek elején tapasztalt jugoszláv eseményekhez

Koszovó, Albánia ideológiai háborújában

Enver Hoxha és Fadil Hoxha hozzáállása a Koszovó kérdéshez az 1970-es években

*

Bevezetés

Tito és Ranković ellentéte, amely Ranković vereségével végződött, lehetővé tette, hogy a jugoszláv politikai élet sokkal liberálisabb mederben folyjon tovább. Mi sem bizonyítja ezt jobban, mint a koszovói politikai intézmények kialakulása. Az 1966. július elsejei¹ negyedik jugoszláv kommunista plénum, vagy más néven a Brioni Plénum után, valamint a hatalmas helyi és nemzetközi progresszív nyomás miatt, Tito kénytelen volt toleránsan kezelni Koszovót. Noel Malcolms állítása szerint ebben az időben az albánok különböző előnyöket élvezhettek. 16 év után először, 1967 márciusában, Tito látogatást tett Koszovóban. Mikor is nyilvánosan kritizálta az ott talált állapotokat. "Lehetetlenség egyenjogúságról beszélni" mondta, "hiszen a szerbek prioritást élveznek a textiliparban, ... és az albánokat rendszeresen elutasítják, noha

* A szerző: *Prof. dr. Ethem Çeku*. 1962. október elsején a jugoszláviai Prizében (Prizren) született. Egyetemi tanulmányait a Pristinai Egyetemen Bölcsész Karán végezte 1989-ben. 2003-ban, ugyanitt megszerezte a mester diplomáját. 2009-ben kapta meg második mesterdiplomáját, a Kereskedelmi és Technológiai tanszéken, ugyanebben az évben megszerezte történész doktorátusát, és egyetemi adjunktus címét is. 1999 és 2000 között Peja község polgármestere, míg 2002 és 2004 között Környezeti és Tértervezési miniszter Koszovóban. 2004 és 2007 között Energia és Bányászati miniszter. 2007 és 2011 között a Gazdasági, Ipari, Kereskedelmi, Energiaügyi és Bányászati Parlamenti Bizottság alelnöke. 2012 óta pedig a Pristinai Állami Egyetem Oktatási karának dékánja.

¹ Branko Petranović - Momčilo Zečević, *Jugoslavija 1918-1984*. Zbirka dokumenata. RAD. /Rezolucija Informacionog Biroa Komunističke Partije o stanju u KPJ, 28 juni 1948/. Beograd, 1985, 942-947.

ugyanolyan, sőt néha jobb szakképesítéssel rendelkeznek.”² Csupán néhány évvel a plénum után megalapult a Prishtinai Egyetem (1970), amely az albán honvéd-mozgalom egyik erős bázisa lett. Lehetővé vált továbbá, hogy albán lakosok magasabb beosztást foglaljanak el az állami ügyintézésben, és bár lassan, de történtek befektetések az alapvető iparágakba, különösen az energiaipari, mezőgazdasági, infrastruktúra és a bányászati szektorokban³.

Ez az oka annak, hogy néhány albán és külföldi történész kiemeli a gazdasági, adminisztrációs, kulturális és oktatási előrehaladást a kutatásában, hiszen ez lefedi az összes politikai, gazdasági és társadalmi rendszer fejlődését. Ennek köszönhetően emelkedett az életszínvonal a Jugoszláv Szövetségi Köztársaság⁴ koszovói területén, ahol a lakosság több mint 90%-a tartozott az albán etnikai csoportba. Koszovó azonban még így is Jugoszlávia egyik legelmaradottabb térsége maradt, noha szerb kutatók véleménye szerint ezek a változások felgyorsították Jugoszlávia későbbi gazdasági és politikai válságát⁵. Mindeközben minőségi változás történt Koszovó alkotmányos felemelkedésének következtében.

...

Összefoglalás

Az 1960-as évek elején az albán államszervezet nehéz helyzetbe került, különösen miután megszakította a kapcsolatot a Szovjetunióval. A politikailag elszigetelt Albánia így csak ideológiai támogatást tudott nyújtani Koszovónak, ennek keretein belül olyan politikai platformokat emeltek az államigazgatáson belül, ahol a koszovói helyzetre kerestek megoldást. Ebben a politikai kontextusban Enver Hoxha az ideológiai elmélkedésben látta a megfejtést: számításai szerint egy egész Jugoszláviát felölelő Tito-ellenes politikai koalíció képes lett volna segíteni. A koszovói fejlemények, és az ellenállási mozgalom ismételt segélykérései arra kényszerítették Albániát, hogy foglalkozzon a koszovói helyzettel. Az időszakot leginkább az Albán Munkáspárt és más, emigrált és Koszovóban található albán politikai pártokkal való kapcsolata jellemzi. Ebben az időben az albán és jugoszláv viszony nyugodt volt, amit Enver Hoxha meg is próbált kiaknázni, hogy befolyásolja a koszovói politikai mozgalmakat. Ideológiailag behatárolt helyzetéből kritizálta, hogy a koszovói politikai szervezet gyökerei valamilyen ellenállási mozgalomból fakadjanak, valamint propagálta a tettek erejét, és arra buzdította az embereket, hogy hagyjanak fel a „Háború az egyesült Albániáért!” jellegű szlogenek hangoztatásával. Enver Hoxha hivatalos álláspontja, akárcsak a szövetségi albán hivatalnokoké, csak egy albán köztársaság létét érinti, ebben az esetben az Albán Köztársaságét. A Koszovói Köztársasággal kapcsolatban mindkét fél kijelentette, hogy ellenzi egy Második Albán Köztársaság kialakulását. Enver Hoxha és a koszovói vezetőség úgy határozott, hogy saját érdeküket a koszovói érdekek elé helyezik.

Az Egyesült Államok kormánya nagy körültekintéssel figyelte az 1968-as tüntetések megemlékezését. Koszovó egy új politikai, jogi, gazdasági és kulturális szintre lépett, és az ellenállási mozgalom, amelyet a koszovói politikai intézmények a kezdetekben támogattak, felfedte magát a köztársaság kialakítására irányuló követeléseivel. A varsói egyezményt követő körülmények között Albánia vonakodott a Koszovói Köztársaság megalapításától, és azt támogatta, hogy Koszovó jogi helyzete a Jugoszláv Szövetségi Köztársaságban csak lassan változzon meg.

© DKE 2014

dke[at]southeast-europe.org
http://www.southeast-europe.org

Figyelem! Kedves kutató! Ha erre a tanulmányunkra hivatkozik, vagy idézi annak egy részét, kérjük, küldjön erről egy email-t a főszerkesztő részére a dke[at]southeast-europe.org címre. *A cikket a következőképpen idézze:*

Ethem Çeku: Koszovó az 1960-as és '70-es években Albánia és Jugoszlávia kereszttüzében. (Fordította Szendi Edina) *International Relations Quarterly*, Vol. 4. No. 2. (2014 nyár) 20 p. Együttműködését köszönöm. *A főszerkesztő*

-
- 2 Noel Malcolm, *Kosova – një histori e shkurtër. (Përktheu nga anglishtja dr. Abdullah Karjagdiu, ripunuar nga Piro Misha. Botim i dytë)*. (Kosovo – A Short History. Translated from English into Albanian dr. Abdullah Karjagdiu, edited by Piro Misha, second edition). Prishtinë-Tiranë: Koha & Shtëpia e librit, 2001, 332. (-ford. a szerk.)
  - 3 Xhelal Gjeçovi (red. shk.) *Historia e popullit shqiptar (1939-1990)*. (History of the Albanian People). Tiranë: Botimet Toena, 2008, vol. IV, 348-356.
  - 4 Ismet Gusia, *Burimet natyrore si faktor i zhvillimit ekonomik të Kosovës* (Natural Resources as a factor in the economic development of Kosovo). Prishtinë: Rilindja, 1982; Marenglen Verli, *Ekonomia e Kosovës në vargonjtë e politikës jugosllave 1945-1990* (The Kosovo economy in the chains of the Yugoslav politics). Tiranë: Akademia e Shkencave e Shqipërisë, 2000; Branko Horvat, *Kosovsko pitanje*. Zagreb: Globus, 1987; Mishel Ru, ‘...Kosova: një zhvillim ekonomik i ngadalshëm dhe i pamjaftueshëm.’ (Kosovo: A slow and insufficient economic development) “Herodote”, May – July, Toulouse France, 1982, cited from the book: “*E vërteta mbi Kosovën dhe shqiptarët në Jugosllavi*.” (The Truth on Kosovo and Albanians in Yugoslavia) Tiranë: Akademia e Shkencave e RPS të Shqipërisë, 1990, 459-476.
  - 5 Dragutin V. Marsenić, *Ekonomika Jugosllavije*. Beograd, 2000, 213-218.